

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

4 (404)

JULY-AUGUST 2023

ALMATY, NAS RK

В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными

возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и Wos и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н=2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2023

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафишевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2023

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2023

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991–3494
Volume 4. Number 404 (2023), 234-246
<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.547>

FTAMP 14.35.07

© **K.K. Sagadiyeva**^{1*}, **S.A. Ivanova**², **N.V. Dokuchaeva**²,
D.B. Tleumbetova², 2023

¹Karaganda Buketov University;

²Abylkas Saginov Karaganda Technical University, Kazakhstan, Karaganday
E-mail: kamatay@mail.ru

DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC POTENTIAL AND INNOVATIVE THINKING OF TECHNICAL UNIVERSITY STUDENTS IN RESEARCH ACTIVITIES

Sagadiyeva K.K. — PhD student of the 2 course, Karaganda Buketov University, Karaganda, Republic of Kazakhstan

E-mail: kamatay@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7309-4787>;

Ivanova S.A. — Master of Pedagogical Sciences, Teacher, Department of Russian Language and Culture, Abylkas Saginov Karaganda Technical University, Karaganda, Republic of Kazakhstan

E-mail: cvetlana.iv1980@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-5933-3983>;

Dokuchaeva N.V. — Master of Pedagogical Sciences, Teacher, Department of Russian Language and Culture, Abylkas Saginov Karaganda Technical University, Karaganda, Republic of Kazakhstan

E-mail: dokuchaeva_natali@inbox.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7794-3109>;

Tleumbetova D.B. — Master of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer, Department of Russian Language and Culture, Abylkas Saginov Karaganda Technical University, Karaganda, Republic of Kazakhstan

E-mail: dana367@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4838-3499>.

Abstract. The article deals with the problem of developing the scientific potential of students of a technical university, some aspects of innovative thinking as part of it. The authors define the concept of a student's research potential in an educational environment. Special attention is paid to the role of a high school teacher in the research activities of students. The specifics of the organization and content of scientific activity at the university are considered, as well as such factors affecting the motivation of students as obtaining new knowledge and skills, scientific interest in the field of the specialty being studied, the desire to realize intellectual abilities, the prospect of obtaining a prestigious job. The authors of the article describe the stages and present the results of a study on the development of the scientific potential of students conducted on the basis of the Karaganda Technical University. In the course of the analysis, priority types of research activities at the university were identified, as well as a steady trend towards increasing student involvement, provided that a favorable environment for scientific research is created. The authors emphasize the

importance of motivational-value and reflexive components as the main aspect of the strategy for the development of students' scientific potential. It is noted that an important condition for the effective realization of students' creative potential in the field of science is the creation of a system of motivation for scientific work, which will increase the attractiveness of scientific activity and in the future will guarantee the competitiveness of future engineers.

Keywords: scientific potential, university student, competence, innovative thinking, research activity, higher school teacher, students' motivation level

© К.К. Сагадиева^{1*}, С.А. Иванова², Н.В. Докучаева²,
Д.Б. Тілеумбетова², 2023

¹ Қарағанды Е.А.Бөкетов атындағы университеті;

²Әбілқас Сағынов атындағы Қарағанды техникалық университеті,
Қазақстан, Қарағанды.

E-mail: kamatay@mail.ru

ТЕХНИКАЛЫҚ ЖОО СТУДЕНТТЕРІНІҢ ЗЕРТТЕУ ІС- ӘРЕКЕТІНДЕГІ ҒЫЛЫМИ ӘЛЕУЕТІН ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМУ

Сагадиева К.К. — 2 курстың докторанты, Қарағанды Е.А. Бөкетов ат. университеті, Қарағанды, Қазақстан Республикасы

E-mail: kamatay@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7309-4787>, 8-702-63-73-369;

Иванова С.А. — педагогика ғылымдарының магистрі, оқытушы, орыс тілі және мәдениеті кафедрасы, Әбілқас Сағынов атындағы Қарағанды техникалық университеті, Қарағанды, Қазақстан Республикасы

E-mail: cvetlana.iv1980@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-5933-3983>;

Докучаева Н.В. — педагогика ғылымдарының магистрі, оқытушы, орыс тілі және мәдениеті кафедрасы, Әбілқас Сағынов атындағы Қарағанды техникалық университеті, Қарағанды, Қазақстан Республикасы

E-mail: dokuchaeva_natali@inbox.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7794-3109>;

Тілеумбетова Д.Б. — педагогика ғылымдарының магистрі, аға оқытушы, орыс тілі және мәдениет кафедрасы, Әбілқас Сағынов атындағы Қарағанды техникалық университеті, Қарағанды, Қазақстан Республикасы

E-mail: dana367@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4838-3499>.

Аннотация. Мақалада жаңа білім беру стандарттары контекстінде техникалық ЖОО студенттерінің ғылыми әлеуетін дамыту мәселесі қарастырылады. Авторлар білім беру ортасындағы студенттің ғылыми-зерттеу әлеуеті ұғымына анықтама береді. Студенттердің ғылыми-зерттеу қызметіндегі жоғары мектеп оқытушысының рөліне ерекше назар аударылды. Университетте ғылыми қызметті ұйымдастырудың және мазмұнының ерекшелігі, сонымен қатар студенттердің мотивациясына әсер ететін факторлар, жаңа білім мен дағдыларды алу, оқытылатын мамандық саласындағы ғылыми қызығушылық, зияткерлік қабілеттерді жүзеге асыруға ұмтылу, беделді жұмыс алу перспективасы қарастырылады. Мақала авторлары Қарағанды техникалық

университетінің базасында студенттердің ғылыми әлеуетінің дамуын зерттеу бойынша нәтижелерін ұсынды. Талдау барысында университеттегі ғылыми-зерттеу қызметінің басым түрлері, сондай-ақ ғылыми зерттеулер үшін қолайлы орта құру шартымен студенттердің тартылуының тұрақты үрдісі анықталды. Авторлар студенттердің ғылыми әлеуетін дамыту стратегиясының негізгі аспектісі ретінде мотивациялық-құндылық және рефлексивті компоненттердің маңыздылығына баса назар аударады.

Түйін сөздер: ғылыми әлеует, ЖОО студенті, құзыреттілік, инновациялық ойлау, ғылыми-зерттеу қызметі, жоғары мектеп оқытушысы, студенттерді ынталандыру деңгейі

© **К.К. Сагадиева^{1*}, С.А. Иванова², Н.В. Докучаева²,
Д.Б. Глеумбетова², 2023**

¹Карагандинский университет им. Е.А. Букетова;

²Карагандинский технический университет имени Абылкаса Сагинова,
Казахстан, Караганда.

E-mail: kamatay@mail.ru

РАЗВИТИЕ НАУЧНОГО ПОТЕНЦИАЛА И ИННОВАЦИОННОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА В ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Сагадиева К.К. — докторант 2 курса, Карагандинский университет им. Е.А. Букетова, Караганда, Республика Казахстан

E-mail: kamatay@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7309-4787>;

Иванова С.А. — магистр педагогических наук, преподаватель, кафедра русского языка и культуры, Карагандинский технический университет имени Абылкаса Сагинова, Караганда, Республика Казахстан

E-mail: svetlana.iv1980@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-5933-3983>;

Докучаева Н.В. — магистр педагогических наук, преподаватель, кафедра русского языка и культуры, Карагандинский технический университет имени Абылкаса Сагинова, Караганда, Республика Казахстан

E-mail: dokuchaeva_natali@inbox.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7794-3109>;

Глеумбетова Д.Б. — магистр педагогических наук, старший преподаватель, кафедра русского языка и культуры, Карагандинский технический университет имени Абылкаса Сагинова, Караганда, Республика Казахстан

E-mail: dana367@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4838-3499>.

Аннотация. В статье рассматривается проблема развития научного потенциала студентов технического вуза, некоторые аспекты инновационного мышления как его части. Авторами дается определение понятию научно-исследовательский потенциал студента в образовательной среде. Особое внимание уделено роли преподавателя высшей школы в научно-исследовательской деятельности студентов. Рассмотрены специфика организации и содержания научной деятельности в вузе, а также такие факторы, влияющие на мотивацию студентов, как получение новых знаний и умений,

научный интерес в области изучаемой специальности, стремление реализации интеллектуальных способностей, перспектива получения престижной работы. Авторами статьи описаны этапы и представлены результаты исследования по изучению развития научного потенциала студентов, проведенного на базе Карагандинского технического университета. В ходе анализа выявлены приоритетные виды научно-исследовательской деятельности в университете, а также устойчивая тенденция к росту вовлеченности студентов при условии создания благоприятной среды для научных исследований. Авторы делают акцент на значимость мотивационно-ценностного и рефлексивного компонентов как основного аспекта стратегии развития научного потенциала студентов. Отмечено, что важным условием для эффективной реализации творческого потенциала студентов в сфере науки является создание системы мотивации научного труда, что позволит повысить привлекательность занятия научной деятельностью и в перспективе станет гарантом конкурентоспособности будущих инженеров.

Ключевые слова: научный потенциал, студент вуза, компетенция, инновационное мышление, научно-исследовательская деятельность, преподаватель высшей школы, уровень мотивации студентов

Кіріспе

Жаһандық өзгерістер дәуірі жоғары оқу орындарының қоғамдағы орнын өзгертті. Бұрын сөзсіз құндылық ретінде қарастырылған базалық білім қазіргі кезеңде экономикалық тұрғыдан анықталған және нақты нәтижеге бағытталған. Жоғары мектеп инновациялармен алмасу жөніндегі қоғам, экономика және мемлекет коммуникациясының негізіне, оқытуды интеграциялау, білім алу мен ғылыми зерттеулер үшін тұғырнамаға айналуға тиіс.

Жаңа білім беру стандарттары студенттердің жоо-дағы жеке жетістіктерін бағалауды көздейді. Бұл білім берудің гуманистік парадигмасын және оқуға жеке тұлғаға бағытталған көзқарасты жүзеге асырумен байланысты (Erofeeva, 2016: 126–129). Бұл өз кезегінде жоғары оқу орындарындағы ғылыми-зерттеу қызметін қазіргі кезеңдегі өзекті идеялар мен жобалардың генераторы ретінде жоғары оқу орнының зерттеу қуатын үнемі арттыруға бағытталған басымдық ретінде сипаттайды.

Үш деңгейлі білім беру жүйесіне көшу, қазіргі кезде сұранысқа ие кәсіби құзыреттіліктері бар жаңа білім беру стандарттарын енгізу кәсіби дағдылардың қалыптасу проблемасын өзектендіреді (Gnevysheva, 2014).

Қазіргі қоғамдағы инновациялық процестердің өсіп келе жатқан динамикасы жұмыс берушілердің жаңа талаптарының қатарына кәсіби қызметтің ерекшеліктерін білуді ғана емес, сонымен қатар арнайы дағдылар мен қабілеттерге, соның ішінде инновациялық ойлауға ие болуды талап етеді. Қазіргі еңбек нарығының талабына жұмысшылардың инновациялық технологияларды меңгеруі, ұйымның дамуына қатысуға, оны жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік беретін инновациялық ойлауға қабілеті мен белгілі бір

кәсіби мінез-құлқының болуы енеді. Бұл жағдайда біз болашақ түлектердің жобалау және ғылыми-зерттеу қызметіне қабілеттілігін айтамыз.

Студенттерді даярлау сапасын арттыруда жетекші рөлді болашақ жоғары оқу орны түлектерінің шығармашылық қабілеттерін дамытуға батыл бет бұру бағытында студенттердің ғылыми жұмысы атқарады, өйткені оқу процесі студенттердің ғылыми еңбегімен біріктіріле отырып, қазіргі уақытта болашақ педагогтың қалыптасу процесінің негізін құрайтын нақты кәсіби қызметке айналуға (Isakova, 2016, 104р.). Студенттердің ғылыми әлеуетін арттыру өнеркәсіптік секторда ғылыми-техникалық жетістіктерді дамытудың және қолданудың инновациялық жолы контекстінде экономикалық өсуге және елдің экономикалық құрамдас бөлігінде оң өзгерістерге ықпал ететін болады.

Студенттердің ғылым саласындағы шығармашылық әлеуетін тиімді іске асырудың маңызды шарты олардың ғылыми еңбегін ынталандыру жүйесін құру, ғылыми қызметпен айналысудың тартымдылығын арттыру болады, бұл олардың ғылыми зерттеулер нарығында бәсекеге қабілетті болуына мүмкіндік береді.

Тақырыптың өзектілігі мақала авторларының ғылыми-зерттеу қызметіне студенттердің қатысу мәселесін қарастыру қажеттілігімен байланысты.

Зерттеу студенттердің психологиялық-педагогикалық құзыреттілігі құрылымының мотивациялық-құндылық элементтерін айқындайтын құзыреттілік тәсілді, сондай-ақ студенттердің үздіксіз жеке және кәсіби дамуына баса назар аударатын тұлғаға бағытталған тәсілді қолдануға негізделген.

Біз Н.А. Просолупованың "Студенттің ғылыми-зерттеу жұмыстарына дайындығы — бұл табысты кәсіби-зерттеу қызметін қамтамасыз ететін жүйелі тұлғалық білім беру. Егер оқу процесі бастапқы кезеңде кәсіби мазмұны, кәсіби-зерттеуі және шығармашылық жағдайлары бар міндеттерге толы болса, ЖОО-да зерттеу қызметіне дайындықты қалыптастыру тиімдірек болады" деген пікірімен келісеміз (Prosolupova, 2017).

Бұдан шығатыны, қазіргі шындық жағдайында студент оқу бағдарламасында қарастырылған білімнің стандартты жиынтығына ие бола алмайды. Зерттеу қызметін тиімді іске асыру үшін қажетті қасиеттер – оның мотивациялық негізін қалыптастыру, мәселені сыни тұрғыдан түсіну, инновациялық қайта құру контекстінде өзекті мәселелерді өз бетінше тұжырымдау және шешу қабілеті болып табылады. Бұл қасиеттердің жиынтығы студенттердің ғылыми-зерттеу әлеуеті болып табылады.

Талқылау барысында біз бірқатар жалпы ғылыми тұжырымдамалардың бірі ретінде қарастырылатын "әлеует" категориясының анықтамасына жақындадық. Білім беру ортасына қатысты потенциал дегеніміз-студенттердің шығармашылық белсенділігі, өзіндік ерекшелігі.

Студенттің ғылыми-зерттеу әлеуеті-бұл жоо-да ғылыми-зерттеу құзыреттілігін дамыту және жетілдіру үшін бастапқы көз болып табылатын факторлардың жиынтығын (зерттеу, теориялық, когнитивтік, рефлексивтік, сондай-ақ креативтілік, жеке сапа ретінде) қамтитын тұлғаның интегралдық сапасы (Erofeeva, 2016).

Ғылыми қызметті зерттеу мәселелері, оның әдіснамасы мен әдістері, білім беру процесіндегі маңызы Е.В. Бережнованың (Berezhnova, 2007), А.В. Хуторскийдің (Khutorskoy, 2016), С.А. Сүлявскийдің (Piyavsky және Savelyeva, 2013), В.Н. Старшиновтың (Starshinov, 2016). еңбектерінде көрініс тапты. Студенттердің ғылыми әлеуетін зерттеу үшін Н.В.Быстрованың, О.В. Панфилованың (Bystrova N.V., Panfilova O.V., Slizkova E.V. (2018)), Г.А. Бондаревтің, В.Ф. Зубаревтің (Bondarev G.A., Zubarev (2019) еңбектерінде педагогикалық ЖОО студенттерінің кәсіби уәждемесін зерттеу өзекті болып табылады.

Студенттердің ғылыми-зерттеу іс-әрекетінің өзіндік ерекшеліктері бар, атап айтқанда ынта деңгейін арттыруға мүмкіндік беретін практикалық сабақтар барысында инновациялық технологияларды қолдану.

Ғылыми-зерттеу қызметінің (бұдан әрі-ҒЗҚ) мақсаты ғылыми-зерттеу қызметіне тарту арқылы студенттердің шығармашылық әлеуетін іске асыру үшін жағдай жасау, студенттің зерттеуші ретіндегі субъективті және жеке қасиеттерін қалыптастыру, оның кәсібилігін арттыру болып табылады.

ҒЗҚ міндеттерінің қатарына ең өзекті ғылыми проблемалар бойынша зерттеу әзірлемелерінің перспективаларын айқындау және студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстарының дағдыларын жетілдіру кіреді.

Біздің ойымызша, кәсіби мәселелерді шешуде инновациялық ойлау, шаблондардан аулақ болу болашақ түлектердің табысты кәсіби қызметінің міндетті шарты болып табылады.

А.П. Усольцев пен Т.Н. Шамалоның пікірінше, инновациялық ойлаудың ерекшелігі оның белсенділікпен тығыз байланысты және мотивациямен, ақыл-ой моделін құруға әкелетін ойлаудың өзімен және осы модельді іс жүзінде жүзеге асырудағы сыртқы заттық іс-әрекетпен сипатталады (Usoltsev және Shamalo, 2014).

Авторлар өз зерттеулерінде авторлық анықтамадағы инновациялық ойлаудың қасиеттерін бөліп көрсете отырып, бұл сипаттамалар инновациялық ойлау ғылыми-зерттеу қызметі сияқты қоршаған әлемнің өзгеруімен байланысты екенін растайды. Олардың пікірінше, инновациялық ойлау-шығармашылық, ғылыми-теориялық, әлеуметтік позитивті, сындарлы, трансформациялық және практикалық ретінде сипатталатын, танымдық және құралдық деңгейде жүзеге асырылатын инновациялық қызметті қамтамасыз етуге бағытталған ойлау болып табылады (Usoltsev және Shamalo, 2014).

Инновациялық ойлауды студенттердің ғылыми әлеуетінің бөлігі ретінде қарастыра отырып, біз оны нәтижеге жетудің әдеттегі жолдарынан тыс нәрсе ретінде, осы нәтижелерді тексеруге мүмкіндік беретін ғылыми ойлау ретінде, қоршаған әлемді өзгертуге мотивация ретінде, зерттелетін мәселеде практикалық пайда алу үшін оны жоспарлау мақсатында тиімді әдістер мен құралдарды таңдау дағдысы ретінде сипаттаймыз.

Осыған сүйене отырып, студенттердің ғылыми әлеуетінің бөлігі ретінде инновациялық ойлау оқу процесінде қалыптасады, ақпаратты іздеу, практикалық іс-әрекет, бір нәрсе жасау, яғни ғылыми зерттеу әрекеті процесінде дамиды.

Біздің зерттеуімізде өзіндік мақсатқа сәйкес алынған жаңа білім алу тәсілі ретінде жеке тұлғаға бағытталған тәсіл контекстіндегі зерттеу қызметі ерекше қызығушылық тудырады.

Ғылыми-зерттеу жұмысы студенттерді болашақ кәсіби қызметке даярлаудың маңызды элементі болып табылады және зерттеу және жобалық қызметтің аналитикалық, практикалық дағдыларын дамытуды мақсат етеді.

Студенттердің ғылыми-зерттеу қызметі келесі кезеңдерді қамтиды:

- 1) зерттеу сұрағының жай-күйі;
- 2) теориялық зерттеулер;
- 3) эксперименттік зерттеулер;
- 4) нәтижелерді талдау және жалпылау.

О. Ю. Малахованың пікірінше, ғылыми жұмыстарды дайындауда, сондай-ақ ғылыми жобаларға қатысу процесінде студенттің кәсіби, жеке өзін-өзі дамытуы, оның рефлексиялық дағдыларын дамыту және барабар өзін-өзі бағалау тиімді жүзеге асырылады, өзінің білім беру траекториясын құру мүмкіндігі қалыптасады (Malakhova, 2018).

Студенттерді ғылыми-зерттеу қызметіне табысты тартудың маңызды құрамдас бөлігі мынадай шарттарды орындау болып табылады:

- 1) тиімді жұмысты ұйымдастыру;
- 2) ғылыми зерттеулер жүргізуге қатысу үшін уәждемені арттыру;
- 3) жоо-да оқу кезінде тұрақты ғылыми тақырыптың болуы;
- 4) ғылыми жетекшінің болуы (Prosolupova, 2017).

Ғылыми жетекшінің маңызды міндеттерінің бірі студенттердің тұрақты ғылыми-зерттеу дағдылары мен құзыреттерін қалыптастыру болып табылатынын атап өткен жөн.

Зерттеу құзіреттілігін қалыптастыру үшін танымдық-зерттеу мотивациясы, зерттеу процесіне де, нәтижесіне де құндылық қатынасын ынталандыру, білім беру процесіне қатысушылар арасындағы диалогтық ынтымақтастық қажет.

Сокерина С.В., Кожаспирова Г.М. мен Токарева Г.А. пікірін зерттей отырып, инновациялық ойлауды сүйемелдейтін бастамашыл компонентті, ішкі күшті ажыратады. Бұл ішкі қажеттіліктерді жүзеге асыруға негізделген ішкі мотивация болуы мүмкін (Sokerina, 2016).

Жоо-да білім алушылардың ғылыми әлеуетін дамытудың тиімділігі көбінесе оқытушылардың осы саладағы өз құзыреттерін студенттерге тарату қабілетіне; оқытушылар мен студенттердің перспективалық өзара іс-қимылына байланысты.

Өз кезегінде ақпараттандыру тек қоғамдық өндіріс құрылымында ғана емес, сонымен қатар білім беруде де түбегейлі өзгерістерге әкеледі: білім мен дағдылар үнемі жаңарып отырады, жаңа технологиялар игеріледі, маманның зерттеу деңгейі күшейтіледі (Begicheva, 2019).

С.В. Бегичеваның пікірінше, әрбір оқытушыға студенттердің бойында интернеттен ақпарат іздеу дағдыларын дамыту, студенттерді жаңа зерттеулердің нәтижелері талқыланатын журналдар, жарияланымдар,

зерттеу қоғамдастықтары, бұқаралық ақпарат құралдары туралы ақпаратпен қамтамасыз ету; кафедрада ғылыми зерттеулер жүргізу нәтижелерін студенттермен талқылау қажет.

Материалдар мен әдістер

Жұмыста студенттердің ғылыми-зерттеу әлеуетін дамыту проблемаларын зерттеудің теориялық әдістері, сондай-ақ педагогикалық зерттеудің эмпирикалық әдістері қолданылды (оқу іс-әрекеті барысында студенттерді бақылау, атап айтқанда, практикалық сабақтарда белсенді студенттерді анықтау, сауалнама жүргізу; ғылыми жұмыс жүргізілген студенттердің ғылыми қызметінің нәтижелерін талдау, педагогикалық тәжірибені жинақтау).

Мақаланың материалы Қарағанды техникалық университетінің базасында өткізілген студенттердің ғылыми-зерттеу қызметінің нәтижелері болды.

Нәтижелер және талқылау

Зерттеуге Қарағанды техникалық университетінің студенттері қатысты. Үлгі 2020–2022 жылдар аралығында 17–20 жас шамасындағы 225 адамды құрады.

Бірінші кезеңде байқау әдісінің көмегімен ең белсенді студенттер анықталды, олар практикалық сабақтарда жоғары білім деңгейін көрсетті. Дәл осы санаттағы студенттер ғылыми-зерттеу жұмыстарына қатысу үшін таңдалды. Студенттер тұрақты түрде халықаралық және республикалық деңгейдегі конференцияларға, олимпиадаларға, конкурстарға, вебинарларға қатысты, бұл ғылыми баяндамалар, мақалалар дайындау, жобаларды таныстыру сапасына әсер етті.

Екінші кезеңде біз студенттердің ғылыми жұмыстарына басшылық жасадық, оған келесі бағыттар кірді:

- 1) диагностикалық (студенттердің ғылыми қызығушылықтарын анықтау);
- 2) ғылыми-ағартушылық (ғылыми-зерттеу жұмысының құрылымы, оның міндеттері мен нысандары: ғылыми мақалалар, халықаралық және республикалық конференцияларға, конкурстарға, орыс тілінен олимпиадаларға қатысу);
- 3) ғылыми іс-шараларды өткізу туралы ақпаратты іздеу және студенттерге ұсыну;
- 4) ғылыми жұмыстарды тексеру, бірлескен талдау;
- 5) үздік студенттерді марапаттау.

Студенттердің ғылыми-зерттеу қызметінде жетістікке жетудің құралы ретінде педагогикалық әдістерді атап өту маңызды. Интерактивті әдістердің барлық түрлерінің ішінде университеттің білім беру процесінде ерекше танымалдылыққа ие: миға шабуыл, проблемалық жағдайларды талдау, пікірталас әдістерін атап өтуге болады. Студенттердің ғылыми әлеуетін дамыту үшін біз мотивациялық-құндылық және рефлексивті компоненттерді қамтитын стратегия әзірледік.

Мотивациялық-құндылық компоненті өзінің оқу іс-әрекетінің нәтижелерінен ішкі қанағаттану мен жайлылықты анықтауды қамтиды. Бұл компонентті іске асыру қолайлы психологиялық климатты, ізгілік атмосферасын, оқу іс-

әрекетіне оң көзқарас қалыптастыруға бағытталған. Студенттердің зерттеу іс-әрекетінің мотивациялық негізіне материалды шығармашылық тұрғыдан игеру мотивтері, жетістікке деген ұмтылыс, сыныптастарының арасында бірінші болуға деген ұмтылыс, өзін-өзі тәрбиелеуге және өзін-өзі жетілдіруге деген ұмтылыс; өзінің ғылыми қызметі үшін моральдық және материалдық сыйақы алу жатады.

Студенттің жетістіктерін әлеуметтік бағалаудың көрінісі ретінде рефлексивті компонент-мінез-құлықты, өзін-өзі реттеу қабілетін өзектендіруді және өзінің оқу-танымдық іс-әрекетінің нәтижесін барабар өзін-өзі бағалауды, басқалардың бұл әрекетті қабылдауын бағалауды қамтиды.

2020 жылдан бастап 2022 жылға дейін студенттердің ғылыми-зерттеу қызметін талдау нәтижелері бойынша әртүрлі деңгейдегі ғылыми іс-шараларға қатысқан студенттер санының өсуінде оң динамика байқалады, бұл зерттеу қабілеттерін көрсетуге, оқытылатын мамандық саласында бағдарлай білуге, зияткерлік және шығармашылық әлеуетті жандандыруға мүмкіндік берді.

Біз ҒЗҚ ең белсенді қатысушылары бакалавриаттың 1–3 курс студенттері болып табылатынын атап өттік. 2020–2022 жылдар аралығында білім алушылардың ҒЗҚ-мен айналысуға ынтасын анықтау мақсатында сауалнама жүргізілді, оған 225 студент қатысты. Респонденттерге олардың ҒЗҚ -ке қатысуы туралы бірқатар сұрақтар ұсынылды, атап айтқанда:

1. Сіз ЖОО-да ҒЗҚ қандай түрлеріне қатысасыз?

- a. студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстарының конкурсы
- b. студенттік ғылыми-практикалық конференция, семинарлар
- c. студенттік олимпиадалар
- d. мақала жазу

2. ҒЗҚ жүзеге асыру кезінде қандай қиындықтарға тап болдыңыз?

- a. кітапхананың электрондық ресурстарын пайдалану қабілетінің болмауы
- b. әдеби көздермен және іздеу жүйелерімен жұмыс істеу дағдыларының болмауы

c. ғылыми зерттеу тақырыбын таңдау

d. ғылыми жетекшімен өзара іс-қимылдың болмауы

3. ЖОО-дағы ҒЗҚ -ға қатысу деңгейін қалай бағалайсыз?

- a. жоғары
- b. төмен
- c. орташа

d. жауап беруге қиналамын

4. ҒЗҚ -ға қатысу сізге не береді?

- a. материалдық ынталандыру
- b. жоғары стипендия, қосымша балл алу
- c. беделді жұмысқа орналасу перспективасы
- d. зияткерлік қабілеттерді іске асыру

5. ҒЗҚ -ға қатысуға деген ынтаны қалай арттыруға болады?

- a. материалдық ынталандыру

b. қосымша ұпайлар

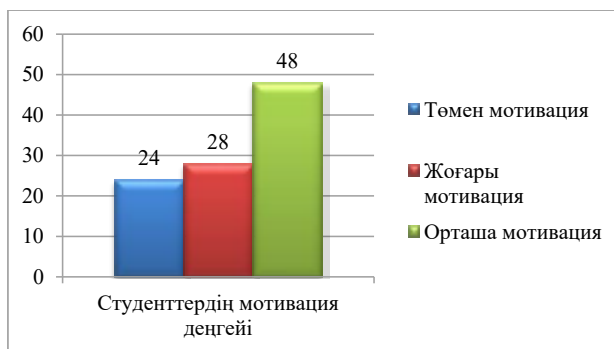
с. ғалымдармен және практиктермен кездесулер ұйымдастыру

d. бірлескен ғылыми жарияланымдар дайындау

Сауалнама қорытындысы бойынша студенттердің 28 % – ында ҒЗҚ – ға қатысу уәждемесінің жоғары деңгейі, 48 % – ында уәждеменің орташа деңгейі, 24 % – ында уәждеменің төмен деңгейі анықталды.

2020–2022 жылдардағы студенттердің уәждеме деңгейін анықтау бойынша сауалнамалық нәтижелері 1-суретте көрсетілген.

Table 1-Студенттердің ғылыми-зерттеу уәждеме (мотивация) деңгейі
Level of students' motivation to the scientific and research work

ҒЗҚ-да оқытындардың негізгі бағдары жаңа білім мен білік алуды (28 %), оқытылатын мамандық саласындағы ғылыми қызығушылықты (11%), зияткерлік қабілеттерді іске асыруға ұмтылысты (11 %), беделді жұмыс алу перспективасын (20 %) қамтитын жеке жетістіктер сияқты фактор болып табылады. Айта кету керек, жоғары стипендия және қосымша балл респонденттер үшін маңызды ынталандыру болып табылады (26 %). Сауалнамаға қатысқандардың салыстырмалы түрде аз пайызы ҒЗҚ-ті мәжбүрлі қажеттілік ретінде қарастырады (4 %).

Сауалнамада ұсынылған ҒЗҚ нысандарының ішінде студенттер үшін топтық ғылыми-зерттеу жұмысы (34 %), мақалалар дайындау және әртүрлі деңгейдегі конференцияларға (тиісінше 15 % және 20 %) және олимпиадаларға (25 %) қатысу ең қолайлы болып табылады. Студенттер ғылыми үйірмелерге қатысуға ең аз қызығушылық танытады (6 %).

Респонденттердің пікірінше, тиімді ҒЗҚ жүзеге асыру үшін ең алдымен кітапхананың электрондық ресурстарын пайдалану бойынша жұмыс дағдыларын дамыту қажет (25 %). Өкінішке орай, студенттердің едәуір үлкен пайызы әдеби көздермен, іздеу жүйелерімен және мәліметтер базасымен жұмыс істеу дағдыларының жоқтығын айтады (20 %). Сонымен қатар, олар өздерінің ғылыми жетекшілерімен (9 %) өзара әрекеттесудің жоқтығын айтады, жұмыста қиындық көреді. Бұл ретте, сұралғандардың негізгі бөлігі (46 %) университетте оқығанға дейін ҒЗҚ -ға тартылмағаны атап өтілді (16, 34–35 беттер).

Студенттердің ҒЗҚ мотивациясының төмен деңгейінің себептері 2-суретте көрсетілген.

Table 2 - Студенттер төмен уәждемесінің деңгейінің себептері
The reasons of the students' low level of motivation

Сауалнамадан басқа, біз, 1-курстан бастап өз жұмыстарын жариялаған 3-курс студенттерінің ғылыми мақалаларына талдау жасадық. Бұл мақалалардың артықшылығы – зерттеу тақырыбын таңдауға ғылыми көзқарас, материал мен тілдік құралдарды мұқият таңдауға байланысты мәтіннің ішкі логикасы, өз көзқарасын дәлелдей білуі және тақырыптың әртүрлі аспектілерін сыни тұрғыдан түсінуі.

Біздің ой-пікіріміз барысында халықаралық ынтымақтастық аспектісіне ерекше назар аударғым келеді, оның аясында кафедра жыл сайын студенттер арасында Иваново Мемлекеттік энергетикалық университетінің (Ресей), Беларусь мемлекеттік университетінің (Беларусь Республикасы) қатысуымен "Үш минуттық тезистер" ғылыми жобалар байқауын өткізеді. Бұл іс-шара студенттерді зерттеу қызметіне тарту, олардың жалпы мәдени және ғылыми ой-өрісін кеңейту, іскерлік қарым-қатынас пен ғылыми пікірталас жүргізу дағдыларын игеру, тілдік даярлықтың жоғары сапасын қамтамасыз ету нысаны болып табылады.

Халықаралық конкурстың мақсаты — студент жастар қоғамдастығында ғылыми ақпараттық-коммуникациялық ортаны дамыту, білім алушылардың ғылыми-зерттеу және танымдық қызметін ынталандыру және жоғары оқу орындарының зияткерлік әлеуетін қалыптастыруға жәрдемдесу болып табылады. Қатысушылардың міндеті — бейнеролик дайындау. Жобаны таныстыру барысында студенттер практикалық мәселелерді шешу арқылы гипотезаны қорғай алатындығын көрсетеді. Жобаларды бағалаудың негізгі критерийлері зерттеу тақырыбының бірегейлігі және оны ашудың толықтығы, материалды ғылыми тілде баяндау болып табылады.

Қорытынды

Осылайша, біз жүргізген студенттердің орыс және ағылшын тілдеріндегі

жобалар конкурсына қатысу мониторингі ҒЗҚ-ға тартылғандар санының өсуін көрсетті: 2020 жылы – 24 студентті, 2021 жылы - 37, ал, 2022 жылы - 54 студентті құрады. Сонымен қатар, жыл сайын 18 студент өз жұмыстарын ұсынды. ҚарТУ, ИМЭУ және БМУ профессор-оқытушылар құрамының сараптамалық комиссиясы жобаларды бағалады, нәтижесінде бұрын жүлделі орындарға ие болмаған 2–3 курстың 15 студенті жеңімпаз атанды.

2020–2022 жылдар аралығында дайындалған ғылыми жобалар мазмұнының салыстырмалы талдауы студенттердің ғылыми зерттеулер әдіснамасын меңгеруінің, ғылыми әдебиеттермен, электрондық ресурстармен және деректер базасымен жұмыс істеу дағдыларын жетілдірудің, аналитикалық ойлауды дамытудың және студенттердің зияткерлік әлеуетін іске асырудың тұрақты үрдісін көрсетті.

Зерттеу контекстінде біз қорытындыға келдік:

1. Студенттер үшін ҒЗҚ-тің ең қолайлы түрлері — бұл топтық ғылыми-зерттеу жұмыстары, мақалалар дайындау және әртүрлі деңгейдегі конференцияларға қатысу.

2. Студенттердің басым бөлігі ҒЗҚ-ға қатысу уәждемесінің орташа деңгейіне ие.

3. Студенттердің ғылыми-зерттеу жұмысындағы негізгі нұсқаулық көбінесе жеке жетістіктер, зерттелетін мамандық саласындағы ғылыми қызығушылық және материалдық ынталандыру болып табылады.

4. Тиімді ғылыми қызметті жүзеге асыру үшін кітапхананың электрондық ресурстарын, іздеу жүйелері мен деректер қорын пайдалану бойынша жұмыс дағдылары қажет.

Осылайша, ҒЗҚ-ға қатысу уәждемесінің орташа деңгейінің басым болуына қарамастан, студенттердің ғылыми қызметін іске асырудың тиімділігіне теріс әсер ететін себептерді жойған жағдайда, картаға студенттердің тартылу дәрежесін арттыру үрдісі қадағаланады деп айтуға болады. Зерттеулер үшін қолайлы орта құру білім беру процесінің барлық субъектілерінің қызметін интеграциялауға ықпал ететініне және студенттердің шығармашылық әлеуетін дамытудың нақты мүмкіндіктерін арттыратынына күмән жоқ.

REFERENCES

Azimbayeva J.A. (2014). On the issue of the use of information and communication technologies in the educational activities of students of technical universities [Text] // Science, education and production - leading factors of the Strategy "Kazakhstan – 2050 (Saginovsky readings No. 6): materials of the International Scientific and Practical Conference. - Karaganda: Publishing House of KarSTU, 2014.

Begicheva S.V. (2019). Pedagogical aspect of the development of scientific potential of university students [Text] // Prospects of science. – 2019. – No. 9. – Pp.83–85.

Berezhnova E.V., Kraevsky V.V. (2007). Research in the field of education: problems of quality management [Text]. – М.: IUO RAO, 2007. – 150 p.

Bondarev G.A., Zubarev V.F., Bobrovskaya E.A. (2019). Teacher and student: confrontation or a new level of communication? [Text] // Azimuth of scientific research: pedagogy and psychology, 2019. – №1 (26). Vol.8. – Pp.36–41.

Bystrova N.V., Panfilova O.V., Slizkova E.V. (2018). Monitoring of professional motivation of pedagogical university students [Text] // *Azimut of scientific research: pedagogy and psychology*, 2018. – №1 (22). Vol.7. – Pp.47–50.

Gazizova O.A., Tulaeva L.A. (2018). Analysis of the study of students' motivations for research activities based on the questionnaire method [Text] // *Informatization of continuing education: in 2 vols.* – 2018. – Pp. 34–37.

Gnevysheva A.V. (2014). The problem of activating the research of students at the university [Text] // *Bulletin of the Tver State Technical University. Series: Social Sciences and Humanities.* – 2014. – No. 1. – Pp. 32–36.

Erofeeva N.E. (2016). Cluster approach as the basis of network interaction of educational organizations in the university-school system [Text] // *Azimut of scientific research: pedagogy and psychology*, 2016. – №4 (17). Vol.5. – Pp. 126–129.

Isakova A.I. (2016). Scientific work [Text]. – Tomsk: TUSUR, 2016. – 109 p.: ill. – Access mode: by subscription. – URL: <http://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=480807> – Bibliogr: p. 104. Text: electronic.

Malakhova O.Yu. (2018). Implementation of pedagogical portfolio technology in a reflexive educational environment [Text] // *Baltic Humanitarian Journal*, 2018. – № 3(24). – Pp. 261–265.

Piyavsky S.A., Savelyeva G.P. (2013). The activity of a teacher in new forms of organization of the educational process in an innovative university [Text]. – Samara: Samara State University of Architecture and Civil Engineering, 2013. – 188 p.

Prosolupova N.A. (2017). Research potential of students: development opportunities in a modern university [Text] // *Gaudeamus.* -2017. – No. 4. – Pp.102–105.

Sokerina S.V. (2016). Innovative thinking: a conceptual approach [Text] // *Human Progress.* – 2021. – No. 2. – Pp. 14–21.

Tyulyu G.M., Starshinov V.N. (2016). Project activity as a condition for the integration of students' research activities in the educational space of the university [Text] // *Bulletin of Kostroma State University. Series: Pedagogy. Psychology. Sociokinetics.* – 2016. Vol. 22. – No. 2. – Pp. 172–175.

Usoltsev A.P., Shamalo T.N. (2014). The concept of innovative thinking [Text] // *Pedagogical education in Russia.* - 2014. – No. 1. – Pp. 94–98.

Khutorskoy A.V. (2016). Competence approach in teaching: a scientific and methodological manual [Text]. - M.: Eidos, Institute of Human Education,

Sokolova A.P. (2021). Innovacionnoe razvitiye i innovacionnoe myshlenie // *Vestn. Akademii znaniy.* – 2021. – № 42(1). – Pp. 245–250.

Kim J.Y., Choi D.S., Sung C.S. et al. (2018). The role of problem solving ability on innovative behavior and opportunity recognition in university students // *Journal of Open Innovation.* - 2018. - № 4. – Pp. 1–13.

Franco P.F., DeLuca D.A. Learning Through Action: Creating and Implementing a Strategy Game to Foster Innovative Thinking in Higher Education // *Simulation & Gaming.* – 2019. - № 50(1). – Pp. 23–43.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

А.Е. Әбілқасымова, Б.Р. Қасқатаева, Е.А. Тұяқов, А.А. Бажи, А.Н. Умиралханов ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ОРТА МЕКТЕП ПЕН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА МАТЕМАТИКАНЫ ОҚЫТУДЫҢ САБАҚТАСТЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	7
А.Г. Аубакир, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин, Д.У. Сексенова БОЛАШАҚ БИОЛОГ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ЦИФРЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	26
А.Б. Бахтыбай, Т.А. Турмамбеков АСТРОНОМИЯНЫҢ КЕЙБІР ТАҚЫРЫПТАРЫН ОҚЫТУДА ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	45
А.Ш. Ермекбаева АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ДАҒДЫЛАРЫН ЖАҚСARTУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ БЕЙНЕЛЕРДІ ПАЙДАЛАНУ.....	55
С.Ж. Жанжигитов БОЛАШАҚ ЗАҢҒЕРЛЕРДІҢ КӘСІБИ ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУЫНДА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МОДЕЛІ.....	66
Э.Б. Жаппарбергенова PVL ТЕХНОЛОГИЯСЫН ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫНА ЕНГІЗУ ӘДІСТЕМЕСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	81
С. Жорабай, К. Мамирова, Д. Садыкова БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ САКРАЛДЫ ЖЕРЛЕР ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	94
Г.Е. Жумағалиева, А.Р. Райымқұлова, Ә.Е. Әбуов, А. Айпенсова, Н.Б. Бахытбек БОЛАШАҚ МАМАНДАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУЫ ТЕХНОЛОГИЯСЫ.....	108
Г. Жусупқалиева, Б. Қуанбаева, Г. Салтанова, А. Тұмышева, М. Рахметов ФИЗИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІ ШЫҒАРУ ҮДЕРІСІНДЕ STEM ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ.....	119
С.Ж. Ибадуллаева, Г.М. Байхожаева, С.К. Таженова, А.Ж. Берденқұлова, П.Ж. Нағашыбаева БИОЛОГ МҰҒАЛІМДІ ДАЯРЛАУДА БИОАЛУАНТҮРЛІЛІК ТУРАЛЫ БІЛІМДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ.....	131
А.И. Исаев, Ш.М. Алимова, Н.Д. Қошанова, Э.К. Ибрагимова, Б.З. Умиров ПӘНДІК-ТІЛДІ КІРКІТІРЕ ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНДА СКАФФОЛДИНГ ӘДІСІН ІСКЕ АСЫРУ АРҚЫЛЫ БИОЛОГИЯ САБАҒЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ.....	143
Н.С.Кожамқұлова, Д.Т.Танирбергенова, Б.Б.Атабекова БІЛІМ БЕРУ МЕНЕДЖЕРЛЕРІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ.....	158
А.Н. Конкабаева, Н.Н. Конкабаева, Р.Ж. Мрзабаева XX ҒАСЫРДЫҢ 20-ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ КІТАПХАНАЛАРДЫҢ РӨЛІ.....	168
К. Құлшаш, Ж.Б. Шілдебаев ОРТА МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРАУДА ІС-ӘРЕКЕТТІ ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	179
А.Ж. Мурзалинова, А.А. Жайтапова, Л.С. Альмагамбетова, Г. Дянкова, Н.Т. Уалиева АУЫЛ МЕКТЕП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ ДАМУЫ ЭКОСИСТЕМАСЫНДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ЖӘНЕ ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСТІК БАСҚАРУ.....	197
Т. Мырзабеков, Г. Жетпісбаева, Ш. Алтынбеков ЖОҒАРЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ МАТЕМАТИКА САЛАСЫНДАҒЫ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	218
К.К. Сагадиева, С.А.Иванова, Н.В. Докучаева, Д.Б. Тілеумбетова ТЕХНИКАЛЫҚ ЖОО СТУДЕНТТЕРІНІҢ ЗЕРТТЕУ ІС-ӘРЕКЕТІНДЕГІ ҒЫЛЫМИ ӘЛЕУЕТІН ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМУЫ.....	234

Н.А. Нүрсейіт

ҚОЛМА-ҚОЛ АҚШАСЫЗ АЙНАЛЫМҒА КӨШУДІҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ
МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ.....511

А. Оразғалиева, Г. Сағындықова, Г. Жанибекова, Р. Малаева, Ж. Кинашева
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАСТАР АРАСЫНДАҒЫ ЖҰМЫССЫЗДЫҚ МӘСЕЛЕСІНІҢ
ШЕШІЛУ ЖОЛДАРЫ.....531

Ф.Д. Салқынбаева, Г.Ж.Таяуова, А.И.Есентурлиева, Г.Б.Бермухамедова, Ч.Дабабрата
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАСТАР КӘСІПКЕРЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІГІ.....546

Уалтаева А.С., Атабаева Ф.К., Уалтаев М.Д.
1920 ЖӘНЕ 2020 ЖЫЛДАРДАҒЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯ
ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ЖҰМЫСТЫҢ ЖАҢА ФОРМАЛАРЫ.....560

Н.Ж.Уразбаев, Б.К.Нурмаганбетова, А.Ж.Наурызбаев, Б.Х.Айдосова, А.Б.Алибекова,
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МҰНАЙ-ГАЗ КОМПАНИЯЛАРЫНЫҢ «ЖАСЫЛ»
ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫНДАҒЫ ИНВЕСТИЦИЯЛАРЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН ҚАРЖЫЛЫҚ
БАҒАЛАУ ЖӘНЕ БОЛЖАУ.....573

Ж.А. Шанайбаева, Л.М. Сембева, А.Б. Алибекова
ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕНІ ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП, СЫРТҚЫ МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ
ОРГАНДАРЫНЫҢ САРАПТАМАЛЫҚ-ТАЛДАМАЛЫҚ ҚЫЗМЕТІН ЖЕТІЛДІРУ.....592

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

А.Е. Абылкасымова, Б.Р. Каскатаева, Е.А. Туяков, А.А. Бажи, А.Н. Умиралханов О ПРОБЛЕМЕ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ МАТЕМАТИКЕ В ШКОЛЕ И ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ВУЗЕ КАЗАХСТАНА.....	7
А.Г. Аубакир, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин, Д.У. Сексенова ФОРМИРОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ.....	26
А.Б. Бахтыбай, Т.А. Турмамбеков ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НОВЫХ ПОДХОДОВ В ПРЕПОДАВАНИИ НЕКОТОРЫХ ТЕМ АСТРОНОМИИ И АСТРОФИЗИКИ.....	45
А.Ш. Ермакбаева ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВИДЕОРОЛИКОВ В КАЧЕСТВЕ ИНСТРУМЕНТА ДЛЯ УЛУЧШЕНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА.....	55
С.Ж. Жанжигитов ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ БУДУЩИХ ЮРИСТОВ.....	66
Э.Б. Жаппарбергенова ОСОБЕННОСТИ МЕТОДИКИ ВНЕДРЕНИЯ ТЕХНОЛОГИИ PBL В ОБРАЗОВАТЕЛЬНУЮ ПРОГРАММУ ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК.....	81
С. Жорабай, К. Мамирова, Д. Садыкова МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОНЯТИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ О САКРАЛЬНЫХ МЕСТАХ.....	94
Г.Е. Жумагалиева, А.Р. Раимкулова, А.Е. Абуов, А. Айпеисова, Н.Б. Бахытбек ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ.....	108
Г. Жусупкалиева, Б. Куанбаева, Г. Салтанова, А. Тумышева, М. Рахметов ИСПОЛЬЗОВАНИЕ STEAM ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ РЕШЕНИЯ ФИЗИЧЕСКИХ ЗАДАЧ.....	119
С.Ж. Ибадуллаева, Г.М. Байхожаева, С.К. Таженова, А.Ж. Берденкулова, П.Ж. Нагашыбаева ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ ЗНАНИЙ О БИОРАЗНООБРАЗИИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЯ-БИОЛОГА.....	131
А.И. Исаев, Ш.М. Алимова, Н.Д. Кошанова, Э.К. Ибрагимова, Б.З. Умиров ОРГАНИЗАЦИЯ УРОКА БИОЛОГИИ ЧЕРЕЗ РЕАЛИЗАЦИЮ МЕТОДОВ СКАФФОЛДИНГА В ТЕХНОЛОГИИ ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВОГО ИНТЕГРИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ.....	143
Н.С. Кожамкулова, Д.Т. Танирбергенова, Б.Б. Атабекова МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ.....	158
А.Н. Конкабаева, Н.Н. Конкабаева, Р.Ж. Мрзабаева РОЛЬ БИБЛИОТЕК В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ КАЗАХСТАНА В 20-Е ГОДЫ XX ВЕКА.....	168
К. Кулшаш, Ж.Б. Чилдибаев МЕТОДИКА ИССЛЕДОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО ПОВЫШЕНИЮ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ СТАРШЕ КЛАССНИКОВ.....	179
А.Ж. Мурзалинова, А.А. Жайтапова, Л.С. Альмагамбетова, Г. Дянкова, Н.Т. Уалиева УПРАВЛЕНИЕ ДЛЯ СОТРУДНИЧЕСТВА И ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В ЭКОСИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ УЧИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ.....	197
Т. Мырзабеков, Г. Жетписбаева, Ш. Алтынбеков МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ СТАРШЕКЛАССНИКОВ В ОБЛАСТИ МАТЕМАТИКИ.....	218
К.К. Сагадиева, С.А. Иванова, Н.В. Докучаева, Д.Б. Тлеумбетова РАЗВИТИЕ НАУЧНОГО ПОТЕНЦИАЛА И ИННОВАЦИОННОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА В ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	234

Р. Садыкова, Э. Джансеркеева, К. Кубдашева, В. Юлдашева
ДИФФЕРЕНЦИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА247

Г.А. Сейдуллаева, Ж.Б. Жардамалиева, Г.Ж. Жалелова, К.А. Сундеткалиева
ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
СТУДЕНТОВ260

С.Ж. Турикпенова, М.Н. Оспанбекова, А.Д. Рыскулбекова
ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ
СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ АРТ-ТЕХНОЛОГИИ276

К.Ж. Утеева, А.К. Олжаева, Б.Б. Атабекова, К.А. Абдреймова, А.Т. Кенжебаева
ЗНАЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ ЦЕННОСТЕЙ В СОЗНАНИИ ПОДРОСТКОВ291

ЭКОНОМИКА

М.Х. Абдинова, А.Е. Ажарбаева

УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА: ПРОБЛЕМЫ
И РЕШЕНИЯ (НА ПРИМЕРЕ АО «НАРОДНЫЙ БАНК»).....304

Ш.К. Абикинова, Ш.Т. Айтимова, Г.С. Сагтарова, А.Б. Бекмагамбетов, Ә.Е. Төлепов
АНАЛИЗ СТАТИСТИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ТРАВМАТИЗМА,
ПРОИЗОШЕДШИХ НА УГОЛЬНЫХ ШАХТАХ КАЗАХСТАНА.....317

Л.Т. Ақылжанова, А.Т. Жансейтов, А.Б. Мыржықбаева, С.Б. Байбосынов
ФИНАНСОВОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ ОБЕСПЕЧИВАЮЩЕЕ
СТАБИЛЬНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ.....330

**Ж.З. Баймукашева, Г.Б. Танирбергенова, А.А. Кудайбергенова, Э.С. Балапанова,
М.Н. Нургабылов**
РАЗВИТИЕ ЖЕНСКОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В КАЗАХСТАНЕ:
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....347

Э.С. Балапанова, М.Д. Каримова, А.Т. Исаева, З.У. Джубалиева, Р.К. Арзикулова
РАСЧЕТ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОЕКТА EDTECH “МИЛЛИОН НА
МАРКЕТПЛЕЙСАХ”.....365

Б. Бимбетова, Ж. Кенжин, Г. Жанибекова, Ж. Кинашева
СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО: РОЛЬ И ВОЗМОЖНОСТИ В
СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ.....378

Н. А. Гумар, М. Я. Имрамзиева, Г. К. Жанибекова, Ш.Е.Шалбаева, С.Н.Изеев
ТРАНСФОРМАЦИЯ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ
ЭКОНОМИКИКАЗАХСТАНА.....392

**Л.М. Давиденко, А.Н. Бейсембина, С.К. Кунызова, М.К. Каримбергенова,
Н.М. Шеримова, А.Ж. Кунызова**
РАЗРАБОТКА ТЕХНОЛОГИИ И ПРОДВИЖЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО БРЕНДИНГА
ПУТЕМ НАРАЩИВАНИЯ СТОИМОСТИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА.....404

Г. Жамбылова, Г. Даулиева, Г. Сагиндыкова, У. Юсупов, М. Есбусинова
СПЕЦИФИКА МОДЕРНИЗАЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО КОМПЛЕКСА.....419

Н.Б. Жаркинбаева, Б. Вольф
ВЛИЯНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ОРГАНИЗАЦИОННОЕ ПОВЕДЕНИЕ
В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ.....433

Д. Жуламанова
УПРАВЛЕНИЕ ТАЛАНТАМИ И GIG-ЭКОНОМИКА: БИБЛИОМЕТРИЧЕСКИЙ
АНАЛИЗ.....451

**Ж. Б.Кенжин, Е.К.Кунызов, С.Серикбаев, М.Жанат, Н. Н.Дюсенгазина,
Л.А. Шафеева**
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЕГИОНЕ (НА ПРИМЕРЕ
ПАВЛОДАРСКОЙ ОБЛАСТИ): ВЫЗОВЫ, СТРАТЕГИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....463

А.К. Кожаметова, А.Б. Есмурзаева ПЕРЕХОД К ЗЕЛЕННОЙ ЭНЕРГИИ: ВСЕСТОРОННИЙ ОБЗОР РЫНКА ФИНАНСИРОВАНИЯ, ИНВЕСТИЦИЙ И ПОЛИТИКИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО БУДУЩЕГО.....	481
Б.Б. Мубаракова, Д.С. Уразалимова, Г.Ж. Рысмаханова, Н.С. Кафгункина, Л.З. Паримбекова, А.Ж. Мусина ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА РК.....	497
Н.А. Нурсейт ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ ПЕРЕХОДА НА БЕЗНАЛИЧНЫЙ ОБОРОТ.....	511
А. Оразгалиева, Г. Сагиндыкова, Г. Жанибекова, Р. Малаева, Ж. Кинашева ПУТИ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ БЕЗРАБОТИЦЫ СРЕДИ МОЛОДЕЖИ В КАЗАХСТАНЕ....	531
Ф.Д. Салкынбаева, Г.Ж.Таяуова, А.И.Есентурлиева, Г.Б.Бермухамедова, Ч.Дабабрата ОСОБЕННОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ МОЛОДЕЖНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В КАЗАХСТАНЕ.....	546
Уалтаева А.С., Атабаева Ф.К., Уалтаев М.Д. НОВЫЕ ФОРМЫ ЗАНЯТОСТИ В КОНТЕКСТЕ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ В 1920 -Е И 2020-Е ГОДЫ.....	560
Н.Ж.Уразбаев, Б.К.Нурмаганбетова, А.Ж.Наурызбаев, Б.Х.Айдосова, А.Б.Алибекова, ФИНАНСОВАЯ ОЦЕНКА И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИЙ В «ЗЕЛЕННЫЕ» ТЕХНОЛОГИИ ДЛЯ НЕФТЕГАЗОВЫХ КОМПАНИЙ В КАЗАХСТАНЕ.....	573
Ж.А. Шанайбаева, Л.М. Сембева, А.Б. Алибекова СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЭКСПЕРТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНЕШНЕГО ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА С УЧЕТОМ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА.....	592

CONTENTS

PEDAGOGYR

A.E. Abylkassymova, B.R. Kaskataeva, Y.A. Tuyakov, A.A. Bazhi, A.N. Umiralkhanov ON THE PROBLEM OF CONTINUITY OF TEACHING MATHEMATICS IN SCHOOL AND PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF KAZAKHSTAN.....	7
A.G. Aubakir, A.D. Maimataeva, S.V. Sumatokhin, D.U. Seksenova FORMATION OF DIGITAL COMPETENCIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS.....	26
A.Бахтыбай, Т.А. Турмамбеков EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF NEW APPROACHES IN TEACHING SOME TOPICS OF ASTRONOMY AND ASTROPHYSICS.....	45
A.Sh. Yermekbayeva USING VIDEOS AS A TOOL TO ENHANCE STUDENTS' COMMUNICATION SKILLS DURING ENGLISH LESSONS.....	55
S.Zh. Zhanzhigitov PEDAGOGICAL MODEL OF PROFESSIONAL TERMINOLOGICAL LITERACY DEVELOPMENT OF FUTURE LAWYERS.....	66
E.B. Zhapparbergenova INTRODUCTION OF PBL TECHNOLOGY INTO THE EDUCATIONAL PROGRAM OF NATURAL SCIENCE.....	81
S. Zhorabay, K. Mamirova, D. Sadykova METHODOLOGICAL BASIS FOR FORMING STUDENTS' CONCEPT OF SACRED PLACES.....	94
G.E. Zhumagalieva, A.R. Raimkulova, A.E. Abuov, A. Aipeissova, N.B. Bakhytbek TECHNOLOGY OF DEVELOPMENT OF CREATIVE COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS.....	108
G. Zhusupkalieva, B. Kuanbayeva, G. Saltanova, A. Tumysheva, M. Rakhmetov THE USE OF STEAM TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF SOLVING PHYSICAL PROBLEMS.....	119
S.Zh. Ibadullayeva, G.M. Baykhozhaeva, S.K. Tazhenova, A.Zh. Berdenkulova, P.Zh. Nagashybayeva WAYS OF FORMATION OF KNOWLEDGE ABOUT BIODIVERSITY IN THE PREPARATION OF A TEACHER-BIOLOGIST.....	131
G.I. Isaev, SH.M. Alimova, N.D. Kozhanova, E.K. Ibragimova, B.Z. Umirov ORGANIZATION OF THE BIOLOGY LESSON THROUGH THE IMPLEMENTATION OF SCAFFOLDING METHODS IN THE TECHNOLOGY OF SUBJECT-LANGUAGE INTEGRATED LEARNING.....	143
N.S.Kozhamkulova, D.T. Tanirbergenova, B.B.Atabekova TRAINING METHODS OF EDUCATIONAL MANAGERS.....	158
A.N. Konkabayeva, N.N. Konkabayeva, R.Zh. Murzabayeva THE ROLE OF LIBRARIES IN THE FIELD OF EDUCATION IN KAZAKHSTAN IN THE 20S OF THE 20TH CENTURY.....	168
K. Kulshash, J.B. Childibayev METHODOLOGY OF ACTION RESEARCH IN IMPROVING THE ENVIRONMENTAL FUNCTIONAL LITERACY OF HIGH SCHOOL STUDENTS.....	179
A.Zh. Murzalinova, A.A. Zhaitapova, L.S. Almagambetova, G. Dyankova, N.T. Ualiyeva MANAGEMENT FOR COOPERATION AND INTERACTION IN THE ECOSYSTEM OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF RURAL SCHOOL TEACHERS.....	197
T. Myrzabekov, G. Zhetpisbayeva, Sh. Altynbekov METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE FORMATION OF RESEARCH SKILLS OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE FIELD OF MATHEMATICS.....	218

K.K. Sagadieva, S.A. Ivanova, N.V. Dokuchaeva, D.B. Tleumbetova DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC POTENTIAL AND INNOVATIVE THINKING OF TECHNICAL UNIVERSITY STUDENTS IN RESEARCH ACTIVITIES.....	234
R. Sadykova, E. Janserkeyeva, K. Kubdasheva, V. Yuldasheva DIFFERENTIATED TEACHING IS A FORM OF ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS.....	247
G. Seidullayeva, Zh. Zhardamaliyeva, G. Zhalelova, K. Sundetkaliyeva PRIORITY DIRECTIONS FOR FORMING SPEECH COMPETENCE OF STUDENTS.....	260
S.Zh. Turikpenova, M.N. Ospanbekova, A.D. Ryskulbekova TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF STUDENTS BASED ON ART-TECHNOLOGY.....	276
K. Uteeva, A. Olshaeva, B. Atabekova, K. Abreimova, A. Kenzhebaeva THE IMPORTANCE OF THE FORMATION OF VALUES IN THE MINDS OF ADOLESCENTS.....	291

EKONOMICS

M.Kh. Abdinova, A.E. Azharbayeva CREDIT RISK MANAGEMENT OF A COMMERCIAL BANK: PROBLEMS AND SOLUTIONS (ON THE EXAMPLE OF JSC “HALYK BANK”).....	304
Sh. Abikenova, Sh. Aitimova, G. Sattarova, A. Bekmagambetov, A. Tolepov ANALYSIS OF STATISTICAL INDICATORS OF OCCUPATIONAL INJURIES THAT OCCURRED AT COAL MINES OF KAZAKHSTAN.....	317
L.T. Akilzhanova, A.T. Zhanseitov, A.B. Myrzhymbayeva, S.B. Baibossynov FINANCIAL STATE PLANNING FOR STABILITY OF THE NATIONAL ECONOMY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	330
Zh. Baimukasheva, G. Tanirbergenova, A.A. Kudaibergenova, E. Balapanova, M. Nurgabylov DEVELOPMENT OF WOMEN’S ENTREPRENEURSHIP IN KAZAKHSTAN: PROBLEMS AND PROSPECTS.....	347
E.S. Balapanova, M.D. Karimova, A.T. Issaeva, Z.U. Dzhubaliev, R.K. Arzikulova CALCULATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE EDTECH PROJECT “MILLION ON MARKETPLACES”.....	365
B. Bimbetova, Zh. Kenzhin, G. Zhanibekova, Zh. Kinasheva, A. Ospanova SOCIAL ENTREPRENEURSHIP: THE ROLE AND OPPORTUNITIES IN MODERN SOCIETY.....	378
N. Gumar, M. Imramziyeva, G. Zhanibekova, Sh. Shalbaeva, S. Izeev TRANSFORMATION OF THE BANKING SECTOR IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY OF KAZAKHSTAN.....	392
L.M. Davidenko, A.N. Beisembina, S.K. Kunyazova, M.K. Karimbergenova, N.M. Sherimova, A.Zh. Kuniyazova DEVELOPING TECHNOLOGY AND PROMOTING ECO-BRANDING BY INCREASING THE VALUE OF HUMAN CAPITAL.....	404
G. Zhambylova, G. Daulieva, G.Sagindykova, U. Yussupov, M.Yesbussinova SPECIFICS OF MODERNIZATION OF THE AGRICULTURAL COMPLEX.....	419
N.B. Zharkinbayeva, B. Wolfs THE IMPACT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE ON ORGANIZATIONAL BEHAVIOR IN TERMS OF INNOVATIVE CHANGES IN ENTERPRISES.....	433
D. Zhulamanova, 2023 TALENT MANAGEMENT AND GIG ECONOMY: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS.....	451
Zh.B. Kenzhin, Y. Kunyazov, S.Serikbayev, M. Zhanat, N. Dyussengazina, L. Shafeyeva ECONOMIC DEVELOPMENT OF AGRICULTURE IN THE REGION (BY THE EXAMPLE OF PAVLODAR REGION): CHALLENGES, STRATEGIES AND PROSPECTS.....	463

A.K.Kozhakhmetova, A.B.Yesmurzayeva THE TRANSITION TO GREEN ENERGY: A COMPREHENSIVE MARKET REVIEW OF FINANCING, INVESTMENT, AND POLICY FOR A SUSTAINABLE FUTURE.....	481
B.B. Mubarakova, D.S. Urazalimova, G.Zh. Rysmakhanova, N.S. Kaftunkina , L.Z. Parimbekova, A. Mussina INCREASING THE LEVEL OF EMPLOYMENT THROUGH THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN4.....	97
N.A. Nurseit ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF SWITCHING TO A CASHLESS TURNOVER.....	511
A. Orazgaliyeva, G. Sagindykova, G. Zhanibekova, R. Malayeva, ZH. Kinasheva WAYS TO SOLVE THE PROBLEM OF YOUTH UNEMPLOYMENT IN KAZAKHSTAN.....	531
F. D. Salkynbayeva, G. Zh. Tayauova, A. I. Yesturliyeva, G. B.Bermukhamedova, Ch.Dababrata PECULIARITIES OF FORMATION OF YOUTH ENTREPRENEURSHIP IN KAZAKHSTAN.....	546
A.S. Ualtayeva, F.K. Atabayeva, M.D. Ualtayev NEW FORMS OF EMPLOYMENT IN THE CONTEXT OF ECONOMIC TRANSFORMATION IN THE 1920S AND 2020S.....	560
N.Urazbayev, B.Nurmaganbetova, A.Nauryzbaev, B.Aidosova, A.Alibekova FINANCIAL EVALUATION AND PREDICTION OF THE EFFICIENCY OF INVESTMENTS IN “GREEN” TECHNOLOGIES FOR OIL AND GAS COMPANIES IN KAZAKHSTAN.....	573
Zh. Shanaibayeva, L. Sembiyeva, A. Alibekova IMPROVING THE EXPERT AND ANALYTICAL ACTIVITIES OF EXTERNAL STATE AUDIT BODIES TAKING INTO.....	592

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 30.08.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

38,5 п.л. Тираж 300. Заказ 4.

РОО «Национальная академия наук РК»
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19